

Dreptul civil

Dreptul civil este acea ramură de drept care reglementează raporturi juridice, patrimoniale și nepatrimoniale, în care părțile figurează ca subiecte egale în drepturi.

Explicație: dreptul civil are ca obiect relațiile dintre oameni, în care persoanele se află în raport de egalitate.

Exemplu: raport de drept civil poate fi dreptul de proprietate (în cazul în care cineva are un teren și o altă persoană îi încalcă dreptul de proprietate). Ca urmare a acestei egalități amândouă părțile pot prezenta dreptul de proprietate.

Raporturile patrimoniale sînt relații evaluabile în bani.

Raporturile nepatrimoniale sînt relații care nu sînt evaluabile în bani, ca de ex.:

- dreptul la nume;
- dreptul la viață;
- dreptul la reluare numelui de fată după divorț.

Legea fundamentală care reglementează raporturile de drept civil este CODUL CIVIL, intrat în vigoare la 1. decembrie 1865.

Un cod reprezintă un ansamblu de legi existente anterior, care pentru a fi mai ușor aplicate au fost codificate într-un cod.

Codul civil român a fost întocmit după modelul codului civil al lui Napoleon.

Codul civil român cuprinde 1914 articole, din care circa 1800 mai sînt și astăzi în vigoare.

Raportul juridic

Este relația socială cu caracter patrimonial sau nepatrimonial reglementată de norma de drept civil și care se naște între persoane fizice și/sau persoane juridice.

Caracterele raportului juridic civil:

1. este o relație socială;
-animalele nu au capacitate de folosință (drepturi și obligații).
2. are un caracter volițional, pentru că:
 - a) exprimă voința legiuitorului (raportul juridic există dacă părțile își manifestă dorința în acest sens);
 - b) implică manifestarea de voință a părților.
3. este un raport de drept în care părțile au o poziție de egalitate juridică.

Structura raportului juridic:

Raportul juridic are 3 mari componente:

1. Subiect;
2. Conținut;
3. Obiect.

Subiectele raportului juridic civil:

Persoanele fizice și persoanele juridice.

Calitatea de subiect de drept presupune capacitatea civilă. Aceasta este formată din:

- capacitatea de folosință
- capacitatea de exercitare

Capacitatea de folosință

Este aptitudinea generală a persoanelor de a dobândi drepturi și de a-și asuma obligații. Capacitatea de folosință a persoanei juridice se deosebește de cea a persoanei fizice prin aceea că aceasta nu este generală și egală, ci este specifică fiecăreia dintre acestea. O persoană juridică are doar drepturi și obligații izvorînd din scopul pentru care a fost înființată, existînd așadar principiul specialității capacității de folosință a persoanelor juridice.

Dobîndirea capacității de folosință:

1. Persoana fizică dobîndește această capacitate:
 - de la naștere, ca regulă;
 - din momentul concepției copilului, ca excepție, cu condiția însă de a se naște viu (de interes major în cazul în care și acesta vine la moștenire).
2. Persoana juridică dobîndește această capacitate din momentul în care ia ființă. Are o capacitate de folosire restrînsă chiar de la data actului de înființare (adică înainte de înregistrare), cît privește drepturile ce se constituie în favoarea ei; (neîndeplinirea obligațiilor necesare pentru ca persoana juridică să ia naștere în mod valabil)?.

Încetarea capacității de folosință:

1. pentru persoana fizică: - la moartea ei;
 - la declararea judecătorească a morții.
2. pentru persoana juridică în cazul dizolvării.

Dizolvarea poate avea loc:

- prin voința persoanelor care au constituit-o;
- de drept - la împlinirea termenului pentru care a fost înființată;
 - în funcție de realizarea sau de imposibilitatea realizării scopului propus;
 - în cazul scăderii numărului membrilor organizației sub limita stabilită de lege sau statut.

În cazul dizolvării, persoana juridică intră în lichidare.

Capacitatea de exercițiu

Presupune aptitudinea unei persoane de a-și exercita drepturile și de a-și asuma obligații săvîrșind acte juridice.

1. Persoana fizică dobîndește capacitatea de exercitare depline la vîrsta de 18 ani. Pînă la 14 ani este complet lipsită de capacitate de exercițiu. Între 14-18 ani are capacitatea de exercițiu restrînsă, putînd face singură acte de administrare, dacă nu-i pricinuiesc vreo vătămare. Minorul care a împlinit 16 ani poate dispune personal prin testament de jumătate din averea de care poate dispune un major. Minorul sub 14 ani răspunde de fapta sa producătoare de prejudicii dacă a avut discernămînt în momentul săvîrșirii faptei. După 14 ani se prezumă că minorul are discernămînt și răspunde de fapta ce l-a prejudiciat pe altul.

Majorii sînt lipsiți de capacitatea de exercițiu în situația în care sînt puși sub interdicție de către instanța de judecată.

Astfel persoanele fizice pot fi:

- persoane deplin capabile;
- persoane cu capacitate de exercițiu restrînsă;
- persoane lipsite de capacitate de exercițiu.

Capacitatea de exercițiu încetează la moartea persoanei sau în momentul punerii sub interdicție.

În privința persoanelor juridice urmează a se avea în vedere că drepturile și obligațiile lor se exercită prin intermediul organelor persoanei juridice, ale căror acte și fapte juridice sînt actele și faptele persoanei (juridice) însăși (art. 35 din Decretul nr. 31/1954). Atît timp cît nu au fost constituite încă aceste organe, persoana juridică poate exista, avînd deci capacitate de folosință, însă ea nu va avea deocamdată capacitatea de exercițiu. Voința organelor de conducere este voința persoanei juridice, astfel că actele întocmite în numele său o obligă. O persoană juridică răspunde de paguba provocată prin neexecutarea culpabilă a obligațiilor asumate sau prin fapta sa ilicită și culpabilă cu bunurile din patrimoniul său.

Este vorba așadar de actele și faptele juridice săvîrșite de organele de conducere ale persoanei juridice în limitele puterilor care le-au fost conferite. O persoană juridică nu răspunde de obligațiile personale ale asociațiilor ce o compun, aceștia răspunzînd în nume propriu. Statul este persoană juridică, apărînd ca subiect de drepturi și obligații.

Conținutul raportului juridic civil

Este construit din drepturile subiectului activ și din îndatoririle subiectului pasiv.

Clasificarea drepturilor subiective:

1. După sfera persoanelor obligate sînt:

- absolute: se caracterizează prin aceea că:
 - titularul dreptului (subiectul activ) este determinat;
 - subiectul pasiv (cel obligat) este constituit din toate celelalte persoane.

Drepturile absolute sînt opozabile tuturor în sensul că toate celelalte persoane (subiect pasiv) sînt obligate să respecte facultățile pe care titularul dreptului le are asupra lucrului și să se abțină de la orice acțiune de natură să îl împiedice să-și exercite dreptul.

Ex.: dreptul la nume, reputație, onoare (drepturi personale); dreptul de proprietate, dreptul de autor (drepturi patrimoniale).

- relative: ele există în folosul unei anumite persoane determinate.

Atît subiectul activ, cît și pasiv sînt determinate.

Este drept relativ acel în virtutea căruia o persoană numită creditor are dreptul să pretindă unei alte persoane, numită debitor să dea, să facă sau să nu facă ceva.

2. După conținutul lor:

- patrimoniale: pot fi evaluate în bani, au un conținut economic;
- nepatrimoniale: nu pot fi evaluate în bani (dreptul la nume, reputație, etc.). Toate acestea sînt și drepturi absolute.

Drepturile patrimoniale se clasifică la rîndul lor în:

- drepturi reale: - acestea se stabilesc cu privire la un lucru determinat, între o persoană ca subiect activ și toate celelalte ca subiecte pasive nedeterminate;
 - "reprezintă acel drept subiectiv în virtutea căruia titularul său poate să-și exercite atributele asupra unui lucru determinat, în mod direct și

nemijlocit, fără a fi necesară intervenția unei alte persoane."(C. Stătescu)

- drepturi de creanță: - acestea reprezintă dreptul pe care îl are o persoană numită creditor de a pretinde unei alte persoane, numite debitor, să dea, să facă sau să nu facă ceva.

Deosebiri existente între drepturile reale și drepturile de creanță:

1. Dreptul real (ca un drept absolut) presupune existența unui subiect activ de la început determinat și un subiect pasiv nedeterminat, format din toate celelalte persoane, pe când dreptul de creanță (ca un drept relativ), presupune determinarea de la început atât a subiectului activ, cât și a subiectului pasiv (singurul subiect obligat fiind acest subiect pasiv determinat).
2. La dreptul real obligația ce revine subiectului pasiv nedeterminat este aceea de a nu face nimic de natură a stânjeni exercitarea de subiectul activ a dreptului său. Subiectului pasiv îi revine astfel o obligație generală negativă.
În cazul dreptului de creanță, obligația ce revine subiectului pasiv poate fi atât pozitivă - de a da, a face ceva -, cât și negativă - de a nu face ceva, din cele ce, în lipsa obligației, subiectul pasiv ar fi putut să facă.
Dreptul real are întotdeauna ca obiect un lucru determinat, pe când dreptul de creanță are întotdeauna ca obiect un lucru determinat sau determinabil în viitor.
3. Titularul dreptului real își exercită prerogativele direct asupra lucrului, fără a avea nevoie de concursul altei persoane, în timp ce titularul dreptului de creanță nu poate obține realizarea dreptului său decât cu concursul debitorului.
4. Din punctul de vedere al opozabilității:
 - dreptul real este opozabil tuturor;
 - dreptul de creanță este opozabil numai debitorului.
5. Din punctul de vedere al efectelor:
 - Dreptul real conferă titularului său:
 - dreptul de urmărire, care constă în posibilitatea titularului său de a urmări bunul în patrimoniul oricui s-ar afla;
 - dreptul de preferință, care constă în facultatea pe care o conferă dreptul real de a avea prioritate față de orice alt drept, prioritate care dă puțința satisfacerii titularului dreptului real înaintea titularilor altor drepturi.
 - Dreptul de creanță conferă titularului său un gaj general asupra patrimoniului debitorului în concurs cu ceilalți creditori ai acestuia.
6. Drepturile reale sînt limitate, prevăzute de lege;
Drepturile de creanță sînt într-un număr nelimitat.

Obiectul raportului juridic:

reprezintă prestația pe care subiectul activ o poate pretinde din partea subiectului pasiv, care poate fi pozitivă (de a da, de a face) sau negativă (de a nu face).

Clasificarea bunurilor

1. După însușirile lor fizice:

- a) bunuri corporale: cele care au o înfățișare concretă, materială, pot fi percepute cu propriile noastre simțuri;
- b) bunuri incorporale: cele care au o existență abstractă (drepturi reale, drepturi de

creanță).

2. După cum se consumă sau nu de la prima întrebuințare:

- a) bunuri compatibile;
- b) bunuri necompatibile.

Utilitate practică a clasificării: numai asupra bunurilor necompatibile se pot constitui drepturi care să poată permite o întrebuințare prelungită, cu obligația de a fi restituite în natură.

3. După cum se pot înlocui unele cu altele:

- a) fungibile;
- b) nefungibile.

Utilitate practică: debitorul unui lucru fungibil se liberează de obligația sa predând creditorului un bun de același gen. Debitorul unui lucru nefungibil se liberează numai dacă predă debitorului său exact lucrul determinat prin obligația asumată.

4. După cum se pot sau nu divide:

- a) divizibile: se pot împărți, fără ca prin aceasta să-și piardă valoarea economică;
- b) indivizibile.

Utilitate practică: în cazul împărțirii (ex.: la masa testamentară).

5. După cum au o existență de sine stătătoare, independente sau nu:

- a) principale;
- b) accesorii.

Utilitate practică: soarta bunului principal este urmată de bunul accesoriu.

6. După cum pot fi mutate dintr-un loc în altul, fără a li se altera substanța:

A) Bunuri mobile:

a) bunuri mobile corporale, care sînt caracterizate astfel prin natura lor: se mișcă prin forța lor proprie (animalele) sau prin intervenția unei forțe străine;

b) titlurile la purtător: sînt un înscris constatator al unui drept de creanță, care nu are decît valoarea unui instrument de probă în care este încorporat dreptul creditorului la plata sumei înscrisă în titlu;

Ex.: acțiunile societăților comerciale, obligațiunile...

c) bunuri mobile incorporale, care reprezintă toate drepturile și acțiunile în justiție care nu sînt imobile;

i) drepturile reale asupra mobilelor, cu excepția proprietății și anume: uzul, uzufructul, dreptul de gaj, ipoteca.

ii) drepturile de creanță.

iii) părțile asociaților în cadrul societăților comerciale, care exprimă aportul cu care asociatul participă la constituirea capitalului social.

iv) drepturile intelectuale: - dreptul de autor;
- dreptul de proprietate intelectuală;
- fondul de comerț.

d) bunuri mobile prin anticipare, sînt bunuri care la momentul încheierii contractului erau imobile, dar contractul se încheie pentru ca acestea să fie separate de suportul pe care se aflau (o recoltă).

Interesul mobilizării prin anticipație prezintă interes sub aspect procedural:
 instanța de judecată competentă este cea de la domiciliul pîrîtului și nu cea de la locul situării imobilului.

Cumpărătorul nu beneficiază de protecția posesorie specifică imobilelor.

B) Bunuri imobile:

- a) bunuri imobile prin natura lor: sînt fixate de sol, indiferent dacă încorporarea are un caracter definitiv sau provizoriu;
- b) bunuri imobile prin destinație: sînt bunuri mobile prin natura lor, dar considerate ca imobile, datorită faptului că sînt legate de un bun imobil, al cărui accesoriu îl constituie.

Condiții pentru ca un bun mobil să devină imobil prin destinație:

- i) ambele bunuri să aparțină aceluiași proprietar;
- ii) între cele 2 bunuri să existe un raport obiectiv de destinație, prin afectarea bunului mobil la exploatarea sau serviciul bunului imobil.
- c) bunurile imobile prin dreptul la care se referă: drepturile care poartă asupra unor lucruri imobile, acțiunile în justiție referitoare la bunuri imobile.

Importanța distincției dintre bunurile mobile și imobile:

1. Înstrăinarea bunurilor imobile este supusă publicității imobiliare, pe cînd cea a bunurilor mobile se realizează prin simpla lor transmitere.
2. Imobilele pot fi ipotectate;
Mobilele pot fi gajate.
3. Posesia în materie imobiliară poate duce la dobîndirea dreptului de proprietate asupra bunului altuia, prin trecerea timpului.
În materie de mobile, posesia prezumă proprietatea.
4. Cu privire la instanța competentă:
 - imobile: instanța de la locul situării bunului;
 - mobile: instanța domiciliului pîrîtului.
5. Procedura executării silite este diferită după cum bunul este mobil sau imobil.
6. Cu privire la capacitate: dispozițiile legale sînt mai severe în materie imobiliară.
7. Bunurile soților au regim diferit după cum este vorba de bunuri mobile sau imobile.
Înstrăinarea bunurilor imobile se poate face doar cu consimțămîntul ambilor soți.

Patrimoniul

Def: patrimoniul reprezintă totalitatea drepturilor și obligațiilor pe care le are o persoană și care sînt evaluabile în bani.

Caractere:

1. Este o universalitate juridică, cuprinde un activ și un pasiv legate între ele. Este distinct de drepturile și obligațiile ce îl compun, schimbările produse cu privire la acestea neafectînd patrimoniul ca universalitate;
2. Orice persoană are în mod obligatoriu un patrimoniu, acesta fiind format atît din drepturile prezente cît și din cele viitoare;
3. Patrimoniul este inerent persoanei; nu poate exista persoană fără patrimoniu sau patrimoniu fără persoană.
În totalitatea sa nu poate fi transmis prin acte între vii, dar este transmisibil însă pentru cauză de moarte;

4. O persoană nu poate avea decât un patrimoniu, ca regulă.
 Excepții: a) în cadrul unei familii pot exista mai multe mase de bunuri: masa bunurilor comune ale soților, masa bunurilor proprii (dobândite anterior căsătoriei, sau în timpul căsătoriei prin donație, testament, moștenire);
 b) acceptarea moștenirii sub beneficiu de inventar (în limita activului evită contopirea patrimoniului moștenitorului cu cel al defunctului).

Funcțiile patrimoniului:

1. Garanție a satisfacerii creditorilor chirografari. Creditorii care nu și-au construit o garanție asupra bunurilor debitorului (gaj, ipotecă) se numesc chirografi. Aceștia pot cere justiției să fie urmărite oricare din bunurile aflate în patrimoniul debitorului la momentul respectiv. Debitorul poate dispune de bunurile sale, la poate chiar înstrăina, cu condiția ca aceasta să nu fie făcută în fraudă creditorilor săi.
2. Explică subrogația reală, fenomenul prin care un lucru ia locul unui alt lucru în patrimoniu. În cazul patrimoniului există o permanentă subrogație reală datorită faptului că patrimoniul constituie o universalitate de drept (universalitate juridică), în interiorul căreia drepturile și obligațiile ce îl compun nu sînt considerate în mod separat, ut singuli, ci împreună, ca valori legate între ele, care, pe parcursul existenței patrimoniului pot fi înlocuite cu alte valori, fără ca ființa universalității să fie afectată. Valorile nou intrate în acest patrimoniu se subrogă celor ieșite și capătă aceeași poziție juridică pe care au avut-o acestea din urmă.
 Subrogația reală poate fi de 2 feluri:
 - cu titlu universal, care operează automat în cazul vânzării-cumpărării: prețul ia locul bunului;
 - cu titlu particular, referitoare la un bun privit izolat în cadrul patrimoniului, care nu operează automat, ci în temeiul unor dispoziții legale.
 Exemplu: ipoteca se strămută asupra sumei de bani primită ca indemnizație de asigurare.

Contractele

Def: Contractele reprezintă convenția dintre 2 sau mai multe persoane în scopul de a produce efecte juridice.

Contractul este un acord între 2 sau mai multe persoane în scopul nașterii unui raport juridic. Încheierea contractelor este guvernată de principiul libertății contractuale, deoarece orice contract este creația unei voințe umane.

O parte este obligată prin contract numai pentru că și-a exprimat dorința în acest sens și numai în limitele în care a convenit.

Principiul libertății contractuale se exprimă și prin aceea că o persoană poate încheia orice fel de contract, poate să determine prin voința sa clauzele contractuale și efectele pe care contractul urmează să le producă.

De asemenea părțile pot să schimbe, să modifice sau să stingă obligațiile exprimate în contract. Sub aspectul formei încheierii contractului, libertatea contractuală se exprimă prin ceea ce se numește consensualism; contractul se încheie prin simplul acord de voință al părților.

Limitele principiului libertății contractuale:

1. se realizează prin norme imperative ale legii:
 - nu se pot încheia contracte care au cauze ilicite sau imorale sau un obiect ilicit;

- anumite categorii de persoane (de ex. judecătorii) nu pot încheia unele varietăți de contracte decât sub condiția obținerii unei autorizații prealabile.
2. se realizează prin reguli de conviețuire socială (părțile nu pot încheia acte juridice care ar contraveni regulilor de conviețuire din orînduirea noastră):
- proxenetismul;
 - concubinajul.

Rolul contractului

Contractul reprezintă principalul izvor de obligații. Dacă o convenție este legal făcută, ea are "putere de lege" între părți.

Însemnătatea contractului, ca mijloc de stabilire a celor mai variate relații între persoanele fizice și juridice se învederează (este evidentă) în toate domeniile, de la cele mai firești și mai simple activități ale oamenilor (ca de pildă, cumpărarea celor necesare traiului), pînă la conducerea economiei naționale și la stabilirea relațiilor internaționale.

Contractul are un puternic rol educativ în viața societății noastre; el introduce în relațiile dintre oameni simțul răspunderii pentru îndatoririle ce le revin și promovează relații de colaborare, educă oamenii în sensul disciplinei contractuale.

Clasificarea contractelor

În imensa varietate a contractelor se pot desprinde unele categorii mai importante, a căror clasificare se poate face după mai multe criterii (asemănătoare cu cele privitoare la actele juridice), precum: conținutul, modul de formare, scopul urmărit de către părți, modul de executare.

1. După conținutul lor, adică după felul obligațiilor la care dau naștere, pot fi:
- a) Contracte sinalagmatice, care dau naștere la obligații reciproce între părți.
 - deoarece ambele părți au în același timp și drepturi și obligații, fiecare parte este totodată și creditor și debitor;
 - Ex.: vânzarea-cumpărarea, schimbul, locațiunea, contractul de asigurare.
 - b) Contractele unilaterale, care instituie obligații numai pentru una din părți.
 - numai o parte se obligă, cealaltă parte stipulînd pentru sine o creanță;
 - Ex.: împrumutul, comodatul, depozitul, donația fără sarcină, mandatul gratuit.
 - ! este diferit de actul unilateral, care este efectul unei singure voințe.(testamentul)

Utilitatea practică a distincției: numai în cadrul contractului sinalagmatic se pot pune probleme privind riscul contractual, excepția de neexecutare. Pentru cele 2 forme sînt diferite probele prin înscrisuri.

2. După modul lor de formare, avem:
- a) Contracte consensuale, pentru a căror formare este suficient simplul acord de voință al părților, fără să mai fie nevoie de vreo formalitate sau vreo formă specială de manifestare a voinței părților.

Aceste contracte formează regula, contr. solemne și reale întîlnindu-se în mod excepțional;
 - b) Contractele solemne, pentru a cărui validitate, pe lîngă acordul de voință, mai este necesară îndeplinirea unor formalități impuse de lege;
 - sînt încheiate în fața unui funcționar public, abilitat prin lege să întocmească actele;
 - în lipsa formei solemne a contractului (care este un element constitutiv al său) acesta este lovit de nulitate absolută;
 - Ex.: donațiunea, contractul de ipotecă, actele de înstrăinare a unor imobile.
 - c) Contractele reale, pentru a cărui formare se consideră că, pe lîngă acordul de voință, mai

este necesară și remiterea unui lucru (res) de către una dintre părți către cealaltă;
 - acestea sînt în fond contracte consensuale, deoarece încheierea lor nu este supusă de lege unor forme speciale, dar obligațiile specifice lor nu iau naștere decît în momentul remiterii lucrului; Numai din acel moment contractul respectiv poate purta denumirea sa, înainte de acest moment fiind doar o promisiune de a contracta;

- Ex.: împrumutul, comodatul, depozitul și gajul.

3. După scopul urmărit de părți prin încheierea lor, avem:

a) Contracte cu titlu oneros, în care una dintre părți urmărește un folos, o contraprestație, în schimbul aceleia pe care o face, ori se obligă să o facă în favoarea celeilalte părți;

- Ex.: vânzarea, schimbul, contr. de locație, contr. de asigurare.

b) Contracte cu titlu gratuit, prin care una dintre părți procură celeilalte un folos, fără a primi ceva în schimb, (sau: una din părți primește o prestație, fără a da ceva în schimb);

- Ex.: liberalitățile, contractele de binefacere;

- În cazul liberalităților cel ce se obligă își micșorează patrimoniul, înstrăinînd un element al acestuia (ca de pildă în cazul donației);

- În cazul contractelor de binefacere ("contracte dezinteresate"), cel ce se obligă nu își micșorează patrimoniul.

Interesul distincției: legea impune în privința condițiilor de validitate condiții speciale pentru contr. cu titlu gratuit - chiar și forme solemne; acțiunea pauliană se poate executa mai ușor împotriva contractelor cu titlu gratuit...

4. Contractele cu titlu oneros se împart, la rîndul lor în:

a) Contracte comutative, în care întinderea prestațiilor datorate de către părți este certă și poate fi apreciată chiar la momentul încheierii contractului, deoarece se stipuează și se promit lucruri care există la acel moment, sau a căror existență viitoare este certă;

- cea mai mare parte a contractelor cu titlu oneros sînt comutative;

- Ex.: vânzarea unui obiect contra unui preț determinat.

b) Contracte aleatorii, în care întinderea prestațiilor părților sau numai a uneia dintre ele depinde de un eveniment incert, așa încît, la momentul încheierii contractului, nu se poate cunoaște și nu se poate aprecia cu certitudine cîștigul sau pierderea fiecărei părți și uneori nici nu se poate ști dacă va exista un cîștig sau o pierdere.

- Ex.: contractele referitoare la loterie;

Interesul distincției: atît pe plan economic cît și juridic; în privința unui contract aleatoriu nu se poate intenta acțiunea în anulare pentru leziune;

5. După modul lor de executare, avem:

a) Contracte cu executare imediată, care se execută imediat după încheierea lor;

b) Contracte cu executare succesivă, a căror executare se desfășoară în timp,

• fie sub forma unei prestații continue (contractul de locațiune),

• fie sub forma unei succesiuni de prestații (contract de furnizare)-

- Ex.: contr. de locațiune, contr. de muncă, contr. de societate, contr. de asigurare;

Interesul distincției: în cazul neexecutării obligației de către una dintre părți sancțiunea va fi:

- în cazul contractelor cu execuție imediată, rezoluționarea pentru neexecutarea contractului (adică desființarea contractului cu efect retroactiv), iar

- în cazul contractelor cu executare succesivă, acțiunea va fi rezilierea (adică desfacerea contractului numai pentru viitor);

-Unele contracte cu executare succesivă pot fi reziliate:

• prin voință unilaterală;

- prin voința oricăreia dintre părți (ex.: contr. de locațiune fără termen);
 - prin voința numai uneia dintre ele (ex.: contr. individual de muncă, contr. de închiriere de locuințe, contr. de depozit);
- Problema suspendării executării obligațiilor nu se poate pune, de regulă decât în privința contractelor cu executare succesivă (ex.: suspendarea contractului de locațiune pe timpul cât durează un caz de forță majoră);
- Problema riscurilor contractuale se pune diferit pentru cele 2 tipuri de contract.
6. Din punctul de vedere al reglementării lor, avem:
- a) Contracte numite, care corespund unor anumite operații economice, poartă fiecare un nume specific și este special reglementat prin lege;
 - Ex.: vânzarea, schimbul, locațiunea, împrumutul, depozitul, ipoteca, gajul, mandatul.
 - b) Contracte nenumite, care nu au un nume propriu și care nu sînt supuse unor reglementări speciale, deoarece nu se încadrează într-o categorie anume determinată: prin mijlocirea lor se realizează operațiile cele mai variate pe care părțile, în virtutea principiului libertății convențiilor, pot să le săvîrșească.
- Părțile pot să îmbine elemente ale unor contracte diferite, numite și nenumite, dînd astfel naștere unor contracte mixte.
- Importanța distincției: calificarea unui contract drept numit sau nenumit are o deosebită importanță în determinarea regimului juridic, aplicabil în lipsa unei precizări a părților.
7. După existența de sine stătătoare sau nu a contractelor, avem:
- a) Contracte principale, care au o existență de sine stătătoare;
 - b) Contracte accesorii, care sînt contracte a căror încheiere depinde de existența altui contract.
- Aceste contracte se pot naște în același timp cu contractul principal sau numai după încheierea acestora din urmă;
- Ele pot fi incluse în contractul principal ca o clauză a acestuia sau pot fi încheiate separat.
- Importanța calificării unui contract ca fiind principal sau accesoriu constă în faptul că, în vreme ce validitatea contractului principal se analizează în funcție numai de propriile sale elemente, validitatea contractului accesoriu mai depinde și de validitatea contractului principal, al cărui accesoriu este.
8. Contractul de adeziune, ale cărui clauze sînt stabilite numai de către una dintre părți, cealaltă parte neavînd putința să le discute, ci numai facultatea să le accepte ca atare (adică să adere) sau să nu contracteze.
- Ex.: contractul de transport pe calea ferată.
9. Contracte mixte sau complexe, care rezultă din încheierea a două sau mai multor contracte.
- Ex.: contractul de hotelărie.

Condițiile de validitate ale contractului

Contractul, fiind un act juridic bilateral, ce se formează prin acordul de voință al părților, implică existența a cel puțin două părți care să-și exprime consimțămîntul valabil cu privire la obiectul și scopul contractului. Prin aceasta se învederează că elementele esențiale pentru validitatea contractului sînt:

- capacitatea;
- consimțămîntul;
- obiectul;
- cauza.

Capacitatea de a contracta

Am văzut mai înainte că există capacitate de folosință a drepturilor și capacitate de exercițiu a acestora.

1. Persona fizică

Pentru ca o persoană fizică să poată încheia acte juridice capacitatea sa de folosință constituie o condiție indispensabilă. Cel lovit de o incapacitate de folosință nu poate efectua valabil actele ce îi sînt interzise prin incapacitatea respectivă (chiar dacă ar avea capacitatea de exercițiu).

Capacitatea de folosință este inerentă personalității omului și nimeni nu poate renunța - nici parțial, nici total - la capacitatea de folosință.

Orice persoană fizică are capacitatea de a contracta, dacă nu este declarată, de către lege, ca incapabilă.

2. Persoana juridică

În privința acestora trebuie să relevăm că însăși capacitatea de folosință a acestora este restrînsă prin regula specialității, în virtutea căreia o persoană juridică nu poate avea decît acele drepturi care corespund scopului ei.

Prin urmare, persoana juridică poate săvîrși orice fel de acte și deci poate încheia orice fel de contracte, dar numai în limitele determinate de scopul ei, prevăzut, ca atare, în lege, în actul de înființare sau în statut.

Așadar, atît în privința persoanelor fizice, cît și în privința persoanelor juridice, regula este capacitatea de a contracta, iar incapacitatea, excepția.

Aceasta înseamnă că incapacitățile nu pot rezulta decît din lege; ele nu se prezumă.

1. Incapacități generale

Cînd incapacitatea de exercițiu este generală, incapabilul nu poate încheia personal nici un contract.

Minorul care nu a împlinit vîrsta de 14 ani nu are capacitate de exercițiu și drept urmare nu poate încheia, în principiu, contracte decît prin reprezentantul său legal.

El poate face singur numai acte de conservare a drepturilor sale și unele acte juridice de o valoare patrimonială foarte redusă, necesare satisfacerii unor nevoi elementare de ordin material și cultural (cumpărarea de rechizite școlare, de bilete de spectacole, contract de transport în comun).

2. Interzisul judecătoresc,

adică persoana pusă sub interdicție, din cauza alienanței mintale sau a debilității mintale, nu are, de asemenea, capacitate de exercițiu, astfel încît, atîta timp cît durează punerea sub interdicție nu poate încheia nici un fel de contracte. Contractul încheiat în timpul interdicției este anulabil, chiar dacă ar fi fost încheiat într-un moment de luciditate.

Hotărîrea judecătorească de punere sub interdicție are ca efect transformarea incapacității de fapt, naturală și intermitentă a alienatului mintal sau a debilului mintal, într-o incapacitate de drept, totală și continuă, care înlătură, din punct de vedere juridic, capacitatea naturală din timpul intervalelor de luciditate.

Alienatul mintal sau debilul mintal, care nu a fost pus sub interdicție are deplină capacitate de exercițiu și de aceea, în momentele sale de luciditate, el poate încheia orice fel de contracte, ca o persoană capabilă.

Interesul distincției rezidă din diferența de probare în cazul anulării contractului; la primul se cere doar timpul la care s-a contractat, pe cînd la cel de al doilea se cere și probarea incapacității sale de fapt, a stării de alienație mintală în momentul încheierii actului, alienatul neinterzis fiind prezumat, pînă la proba contrarie, a fi pe deplin capabil.

3. Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani are o capacitate de exercițiu restrânsă, în virtutea căreia el își exercită drepturile și își execută tot astfel obligațiile, dar în genere, numai cu încuviințarea prealabilă a părinților sau a tutorelui.

Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani poate face singur, fără încuviințarea prealabilă a părinților sau a tutorelui, actele de conservare, precum și alte acte de administrare a patrimoniului (cum ar fi contracte privitoare la reparațiile de întreținere a bunurilor sale, contracte de asigurare a acestora), dar acestea din urmă numai în măsura în care nu-i pricinuesc o leziune.

În determinarea limitelor capacității minorului trebuie să se țină seama și de faptul că minorul se poate obliga prin fapta sa ilicită săvârșită cu discernământ. Astfel, dacă minorul a săvârșit manopere dolosive pentru a fi crezut major de către cel cu care încheie contractul el comite o faptă ilicită ce îl obligă la reparație. Or, pentru partea indusă în eroare, cea mai adecvată reparație a prejudiciului nu ar rezulta din desființarea contractului, ci tocmai din menținerea lui, ca și cum ar fi fost încheiat de o persoană capabilă (art. 1162 c.civ.).

4. Incapacități speciale

Aceste nu pot rezulta decât dintr-o dispoziție anume a legii.

Art. 950 c.civ., după ce arată că sînt incapabili a contracta minorii și interzișii, precizează că mai sînt incapabili "în genere toți acei cărora legea le-a prohibit oarecare contracte".

Astfel legea îi declară pe soți incapabili de a vinde unul altuia (art. 1307 c.civ.) și deci și de a încheia între ei un contract de schimb.

Mai sînt declarați incapabili unii administratori ai bunurilor altora, care nu pot fi adjudecatori ai bunurilor pe care le administrează.

Cît privește importanța distincției dintre incapacitatea generală și cea specială, aceasta se invederează în special pe terenul probelor:

- în cazul incapacității generale, actul este declarat nul dacă nu se dovedește că el se încadrează în categoria celor pe care incapabilul era, în mod excepțional, îndreptățit de lege să îl săvârșească;

- în cazul incapacității speciale, partea respectivă se consideră capabilă pînă la proba contrarie, deoarece incapacitățile nu se pot prezuma.

Consimțămîntul

Într-un prim sens, consimțămîntul înseamnă acordul de voință a părților unui contract, acord de voințe care constituie însuși contractul și dă naștere, ca atare, obligațiilor respective.

Într-un alt sens, mai restrîns, prin consimțămînt se înțelege voința uneia dintre părți, prin care se manifestă acceptarea propunerii de a contracta a celeilalte părți. În acest sens se exprimă art. 948 c.civ., cînd, printre condițiile esențiale pentru validitatea unui contract, arată și consimțămîntul valabil al părții ce se obligă.

Tot în sens restrîns este considerat consimțămîntul cînd legea se referă la viciile acestuia, numindu-le vicii de consimțămînt, deși în realitate sînt vicii ale voinței uneia dintre părțile contractante.

1. Manifestarea consimțămîntului

Întrucît în dreptul nostru contractele sînt, în genere, consensuale, manifestarea de voință a fiecăreia dintre părțile contractante nu este supusă, în principiu nici unei formalități extrinseci.

Regula este deci că, în lipsa unei dispoziții legale care să dispună altfel, consimțămîntul părților se poate manifesta în orice formă.

Această libertate este însă limitată uneori de cerința preconstituirii unui mijloc de probă, iar

alteori, prin voința însăși a părților contractante, care pot să supună formarea contractului la unele condiții de formă.

2. Voința directă și voința indirectă

a) Când manifestarea de voință are ca obiect încheierea contractului, când deci ea urmărește numai acest scop și este adusă ca atare la cunoștința celui interesat (când de pildă o parte oferă spre vânzare celeilalte spre vânzare un anumit obiect, la un anumit preț), se spune că manifestarea de voință este directă.

- ea poate fi orală sau scrisă;

- poate rezulta din semne indicative ale voinței, ori din alte fapte care au legătură directă cu încheierea contractului (cum ar fi, de pildă, începutul de executare al contractului, care nu poate fi interpretat decât ca o acceptare a ofertei de a contracta - ex.: reținerea de către hotelier a camerei care a fost solicitată de către client)

b) Manifestarea indirectă a voinței rezultă din acte sau fapte care, deși sînt făcute într-un cu totul alt scop, lasă să se înțeleagă fără nici o îndoială, voința autorilor lor în privința contractării.

- Ex.: locatarul care la expirarea termenului contractual rămîne mai departe în locuința închiriată este socotit că în mod tacit și indirect și-a manifestat dorința de a continua relațiile contractuale.

3. Voința expresă și voința tacită

a) Manifestarea de voință este expresă atunci când ea rezultă prin înscris (scripta manent), cuvinte, gesturi sau semne destinate anume pentru a exprima intenția de a contracta.

b) Manifestarea de voință este tacită sau implicită când ea rezultă din acte sau fapte, care nu sînt destinate anume spre a exprima intenția de a contracta, dar care se pot interpreta ca exprimînd consimțămîntul la contractare.

Acest lucru se învederează mai cu seamă în privința acceptării de către o parte a ofertei făcută de către cealaltă.

În principiu, din moment ce a fost stabilită, voința produce aceleași efecte, oricum s-ar manifesta, expres sau tacit.

Uneori, legea prevede cerința unei manifestări exprese, pentru a atrage atenția asupra importanței unei obligații asumate (acceptarea unei donații), ori asupra unei renunțări.

Viciile voinței

Consimțămîntul, condiție de validitate a contractului trebuie nu numai să existe, ci el trebuie să fie și valabil, adică lipsit de vicii.

Consimțămîntul, deși viciat, constituie totuși o manifestare de voință, care însă se formează în condiții anormale și de aceea actul juridic respectiv poate fi anulat (art. 961 c.civ.).

Voința poate fi viciată:

- în conținutul său intelectual:
 - prin eroare;
 - prin dol;
- în ce privește libertatea manifestării - prin violență.

1. Eroarea

Element psihic, constă în reprezentarea inexactă a realității la încheierea unui act juridic: de pildă o parte consimte să se oblige prin contract numai fiindcă își închipuie că obiectul pe care îl oferă cealaltă parte are o anumită însușire, pe care în realitate acesta nu o are.

Persoana respectivă a voit într-adevăr ceea ce a exprimat, dar aceasta doar datorită erorii.

Eroarea este socotită viciu de voință numai în două situații:

- când poartă asupra calităților substanțiale ale obiectului contractului, și

• "...cînd considerația persoanei este cauza principală pentru care s-a făcut convenția" (art.954c.civ.).

Substanța, asupra căreia cade eroarea, poate fi înțeleasă atît ca un element obiectiv al lucrului, cît și ca o însușire pe care părțile contractante i-o atribuie și o apreciază în mod subiectiv.

- eroarea bazată pe un element obiectiv - ex. aprecierea suprafeței de teren;
- eroarea sub aspectul său subiectiv - ex. autenticitatea unei opere de artă pentru un colecționar.

În genere se socotește drept o calitate substanțială a obiectului utilitatea pe care acesta o prezintă după aprecierea în concreto a părților și care a fost determinantă pentru contractare, în sensul că, dacă ar fi știut că această utilitate nu există, partea nu ar fi contractat.

Eroarea asupra persoanei: întrucît la contractele cele mai obișnuite - contractele cu titlu oneros - identitatea și calitatea persoanei contractante sînt indiferente, eroarea asupra persoanei nu constituie viciu de voință, decît în mod excepțional, și anume în contractele încheiate "în considerația persoanei" (intuitu personae). Asemenea contracte sînt, de obicei, cele cu titlu gratuit. Sînt însă și unele contracte cu titlu oneros care se încheie în considerația persoanei, cum ar fi contractele avînd ca obiect prestația de servicii (contractul cu un arhitect, avocat, medic).

Pentru a fi luată în considerație ca viciu al voinței, eroarea trebuie să fi fost determinată, în sensul că partea căzută în eroare să nu fi contractat dacă ar cunoscut realitatea.

Eroarea, fiind un element de fapt, se poate proba prin orice fel de mijloace, deci și prin prezumții, iar sarcina probei incumbă celui care invocă eroarea.

• **Erori obstacol:** uneori, eroarea în care a căzut o parte este atît de gravă încît împiedică însăși formarea acordului de voință și deci a contractului (ex. locație-vînzare).

Există 2 tipuri de erori-obstacol:

- a) eroarea asupra naturii juridice a contractului (ex. ↑); împot. ei se poate invoca nulitatea absolută;
- b) eroarea de fapt și eroarea de drept:
 - eroarea de fapt, în care eroarea se înfățișează ca o reprezentare inexactă a realității;
 - eroarea de drept, care se referă la existența sau la conținutul unui act normativ.

2. Dolul

Prin dol se înțelege faptul de a surprinde, printr-o eroare provocată, consimțămîntul unei persoane și de a o determina, în acest mod, să încheie un contract.

Viciul voinței este deci tot o eroare, dar, de data aceasta, eroarea nu este spontană, ci provocată: o parte este indusă în eroare prin acțiunile viclene ale celeilalte (de pildă fapta unui vînzător care furnizează date false asupra valorii obiectului pe care îl vinde, constituie un dol).

Dolul apare deci ca o circumstanță agravantă a erorii.

La viciul de dol se pot distinge două elemente:

- un element intențional, și anume voința de a induce în eroare; drept urmare, dacă introducerea în eroare a fost provocată cu bună-credință, fără nici o urmă de intenție, în acest caz nu există dol;
- un element material, și anume acțiunile viclene folosite pentru a traduce în fapt intenția de a provoca eroarea celeilalte părți și a o determina astfel să contracteze.

Acțiunile viclene (minciuni, vicleșuguri) trebuie să prezinte o anumită gravitate, să

depășească anumite limite.

Simpla tăcere nu constituie prin ea însăși un dol decât numai când reticența se referă la unele elemente asupra cărora partea, dat fiind pregătirea sa tehnică și profesională, era obligată să informeze pe contractant. Alteori însăși natura contractului obligă părțile la anumite informări (contractul de asigurare).

Dolul constituie un viciu al voinței și atrage anularea contractului, numai dacă a provocat o eroare determinantă, fără de care partea nu ar fi contractat.- în acest caz dolul se numește dol principal;

Prin opoziție, dolul incident, care, fiindcă nu a fost determinant la încheierea contractului, nu atrage anularea acestuia, ci îndreptățește numai la o cerere de despăgubire, în măsura în care dacă ar fi cunoscut realitatea, partea ar fi contractat în condiții mai puțin oneroase.

Dolul atrage anularea numai dacă provine de la una din părțile contractante. El apare deci ca o sancțiune a comportării incorecte a unei părți din contract; de aceea, dacă provine de la un terț, dolul nu are influență asupra validității contractului, ci dă victimei numai dreptul la o acțiune în despăgubire împotriva terțului pentru prejudiciul suferit. Dacă o parte a fost complice la dolul practicat de către un terț împotriva celeilalte părți, atunci dolul atrage, de asemenea anularea contractului. (aceasta se explică prin faptul că și în acest caz dolul a fost provocat de celalaltă parte, chiar dacă a îmbrăcat numai forma complicității). Tot din această cauză atrage anularea contractului dolul săvârșit de către reprezentantul uneia dintre părți sau de către prepusul acesteia. Considerăm că și în cazul în care dolul este opera exclusivă a unui terț anularea contractului se impune, în măsura în care dolul ar fi o eroare, care ar îndeplini condițiile cu privire la eroarea-viciu de consimțământ (dar în acest caz anularea contractului se cere invocând eroarea și nu numai dolul care a provocat-o).

Dolul, întocmai ca și eroarea trebuie să fie dovedit de către partea ce-l invocă. Fiind un fapt juridic, el poate fi probat prin orice mijloace.

Efecte: dată fiind natura sa dublă - viciu al voinței victimei, pe de o parte, și faptă culpabilă a autorului acțiunilor dolosive, pe de altă parte - dolul poate să ducă atât la anularea contractului cât și la o acțiune în despăgubire.

Când victima cere anularea contractului, trebuie să fie îndeplinite toate condițiile arătate mai sus. Dacă, dimpotrivă, victima pretinde despăgubiri, trebuie să fie îndeplinite condițiile răspunderii delictuale. Iar dacă, obținând anularea contractului, victima continuă să sufere un prejudiciu, nimic nu se opune ca ea să reclame despăgubiri, în condițiile răspunderii civile delictuale.

3. Violența

Viciu de consimțământ, este siluirea voinței unei persoane pentru a-i smulge consimțământul la contractare prin:

- mijloace de constrângere fizică;
- amenințare cu asemenea mijloace sau cu altele de natură morală.

Violența nu este viciu de consimțământ prin ea însăși, ci numai prin teama pe care o provoacă (așa cum dolul este viciu de consimțământ prin eroarea pe care o provoacă).

Ceea ce este determinant în cazul violenței este temerea sub imperiul căreia partea consimte la contractare; romanii numeau aceasta metus (teamă sau temere), spre a o deosebi de vis (constângere fizică propriu-zisă).

Datorită violenței libertatea voinței este afectată, în sensul că numai sub influența amenințării pe care o cuprinde violența, partea a consimțit la contractare, împotriva voinței sale. În realitate, ea nu vrea să contracteze, dar datorită violenței exercitată asupra ei, consimte totuși, aparent, la contractare.

Violența cuprinde:

- un element obiectiv - constrângerea;
- un element subiectiv - teama insuflată, care determină lipsa de libertate a consimțământului.

Violența se poate prezenta sub forma constrângerii fizice, precum smulgerea consimțământului prin torturi fizice. Dar oricare ar fi mijlocul de constrângere (fizic, moral, patrimonial, actual sau viitor), efectul pe care îl produce violența este de ordin psihic și anume teama persoanei respective că amenințarea se va îndeplini, sau că actuala suferință va continua; deci în toate cazurile determinantă este temerea de o suferință prezentă sau viitoare, dacă realizarea ei este considerată de către victimă ca fiind sigură și gravă. Condiții. Întocmai ca și dolul, violența este nu numai un viciu al voinței, care poate atrage anularea contractului în măsura în care temerea ce a insuflat-o a fost determinantă pentru contractare, dar și un delict civil. De aici decurg unele consecințe:

a) Temerea insuflată persoanei trebuie să fi fost de așa natură, încât fără acestea partea nu ar fi contractat. Gravitatea suferinței sau a amenințării și a temerii pe care a determinat-o se apreciază în concreto, ținându-se seama în această privință de vîrstă, sex, precum și de alte asemenea împrejurări, adică de criterii subiective.

b) Temerea insuflată pe calea violenței este determinantă, desigur, cînd amenințarea se adresează persoanei contractante, al cărei consimțământ se află astfel viciat. Dar ea poate fi de asemenea determinantă cînd amenințarea este îndreptată împotriva unor alte persoane; în privința acestora din urmă legea pare să facă o distincție și anume:

- dacă amenințarea este îndreptată asupra soțului, descendenților sau ascendenților unei părți din contract, se prezumă că ea este determinantă în aceeași măsură ca și cum s-ar exercita asupra părții contractante însăși;
- dacă amenințarea privește alte persoane apropiate victimei, partea va trebui să facă dovada caracterului determinant al temerii insuflate, probînd, de pildă legăturile de afecțiune cu acele persoane;

c) Amenințarea constitutivă de violență este viciu de consimțământ chiar cînd provine de la un terț. Mai mult, ea constituie un asemenea viciu, chiar atunci cînd teama nu se datorește faptei unei persoane, ci unor cauze naturale sau unor împrejurări care, prin amenințarea unei primejdii, constrîng voința părții și o silesc să contracteze sub imperiul stării de necesitate în care se află. Această soluție se impune și mai mult atunci cînd numai acțiunea unui asemenea factor extern părților contractante determină partea să-și dea consimțământul, iar cealaltă parte a profitat de pe urma stării de necesitate pe care a cunoscut-o la momentul încheierii contractului;

d) Amenințarea trebuie să fie nelegitimă, adică să nu constituie exercițiul unui drept. Această condiție invederează de altfel caracterul violenței de a fi un delict civil. Astfel fapta unui creditor de a amenința pe debitor cu executarea silită, pentru a-l determina pe această cale să-i acorde o garanție, nu constituie violență care să ducă la anularea obligației asumate în asemenea condiții, deoarece, procedînd în acest mod, creditorul nu face decît să amenințe cu exercitarea unui drept.

Proba. Incumbă celui care invocă violența de a proba atât faptul constitutiv de violență, cît și caracterul determinant al temerii insuflate. Fiind vorba de un fapt, dovada violenței se poate face prin orice mijloace de probă. Uneori prin legi speciale se stabilesc prezumții de violență cu privire la unele acte juridice.

Efecte. Întrucît violența constituie în același timp atît un viciu de consimțământ, cît și un delict civil, ea poate justifica sancțiuni diferite: ca viciu de consimțământ atrage nulitatea relativă a contractului, întrucît este vorba de o nulitate de protecție, iar în măsura în care provoacă prejudicii, ea poate justifica, întocmai ca și dolul, o acțiune în răspundere civilă.

4. Leziunea

Prin leziune se înțelege paguba ce rezultă pentru o parte contractantă din disproporția existentă între prestațiile reciproc stipulate în contractul respectiv; o parte dintr-un contract este lezată când se obligă la o prestație care este disproporțională față de prestația ce i se promite de către cealaltă parte...

Obiectul contractului

Orice contract are ca obiect crearea de obligații, al căror obiect este întotdeauna o prestație (de a da, de a face, de a nu face); prestația, la rândul ei, are drept obiect fie transmiterea unui drept, fie un fapt al debitorului (fapt pozitiv sau o abstențiune).

Când legea se referă la obiect ca o condiție de validitate a contractului (art. 962-965 c.civ.), ea cuprinde în reglementarea sa, deopotrivă, obiectul contractului, obiectul obligației și obiectul prestației.

Cît privește obiectul contractului, adică felul obligațiilor care se nasc, părțile au o deplină libertate, mărginită numai de normele imperative și de regulile de conviețuire socială.

Obiectul obligației. Prestația care formează obiectul obligației contractuale poate fi realizată în cele două forme ale sale:

- transmiterea unui drept către creditor, sau
- un fapt al debitorului.

Când prestația are ca obiect transmiterea unui drept se spune în mod obișnuit că ea are ca obiect un lucru. În realitate, obiectul prestației poate fi și un drept care nu poartă asupra lucrurilor.

Dar chiar și atunci când dreptul respectiv se referă la un lucru, ceea ce se transmite prin contract nu este lucrul, ci dreptul real purtînd asupra lui.

Astfel, lucrul, obiect al prestației de a da, trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

a) Lucrul trebuie să existe în momentul încheierii contractului; când părțile au contractat, ignorînd că lucrul nu mai există, lipsește un element esențial al contractului, ceea ce atrage nulitatea absolută a acestuia (legea prevede că "dacă în momentul vînzării lucrul era pierit în tot, vinderea este nulă").

Condiția existenței lucrului nu înseamnă însă că părțile nu pot conveni cu privire la "lucurile viitoare" (vînzarea recoltei viitoare, a unui lucru pe care o întreprindere urmează să-l producă).

b) Lucrul trebuie să se afle în circuitul civil. Nu poate fi obiectul unei obligații contractuale, în primul rînd lucrurile care prin natura lor nu sînt susceptibile de a forma obiectul unui drept de proprietate, cum sînt lucrurile ce se află la dispoziția tuturor (aerul, lumina); de asemenea, lucrurile pe care legea - din considerente de ordin economic, politic, social - le scoate din circuitul civil.

c) Lucrul trebuie să fie determinat sau determinabil. În privința gradului de determinare a lucrului, legea prevede că lucrul poate fi un corp cert, cînd el este estimat chiar în individualitatea sa, sau un lucru determinat prin specia din care face parte (genus). Lucrul trebuie să fie determinat în privința cantității, în sensul precizării cantității ce trebuie livrată, dar aceasta nu trebuie să fie exprimată neapărat în cifre, ci este suficient ca în contract să existe elementele necesare pentru ca obiectul să poată fi determinat ulterior, la epoca executării contractului. Cu alte cuvinte este suficient ca la momentul încheierii contractului lucrul să fie determinabil.

Într-un contract de vînzare, prețul, obiect al obligației cumpărătorului, este supus aceluiași reguli: el poate fi determinat la încheierea contractului, după cum părțile pot conveni ca prețul

să fie stabilit de către un terț, ori să fie cel arătat în tarifele oficiale. Poate fi determinat în cele din urmă de către instanță.

Cel care transmite un drept real trebuie să fie titularul acestuia. Astfel o ipotecă constituită de către altă persoană decât proprietarul imobilului a non domino este nulă (nulitatea absolută). Când prestația are ca obiect un fapt personal al debitorului, aceasta trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

a) Faptul promis trebuie să fie posibil. Imposibilitatea prestației atrage nulitatea absolută a contractului pentru lipsă de obiect. Dar pentru aceasta imposibilitatea trebuie să aibă caracter obiectiv, executarea prestației să fie cu neputință nu numai pentru debitor ci și pentru oricare altă persoană. În caz contrar, contractul este valabil. Imposibilitatea prestației trebuie să existe în momentul încheierii contractului: dacă se ivește ulterior ea nu atrage anularea contractului, ci în cadrul contractelor sinalagmatice, ridică numai problema riscului contractual.

b) Fapta promisă trebuie să fie licită, adică să nu contravină normelor imperative sau regulilor de conviețuire socială;

c) Fapta trebuie să fie proprie celui care o promite. O persoană nu poate fi obligată decât prin voința sa. Drept urmare, promisiunea cu privire la fapta altuia nu are nici o eficiență juridică;

d) Fapta promisă trebuie să prezinte interes pentru creditor. În caz contrar, acesta nu va putea cere executarea prestației prin acțiunea în justiție, care îi va fi respinsă, ca fiind lipsită de interes.

Cauza

Printre elementele esențiale pentru validitatea contractului, legea prevede și o "cauză licită" (art. 948 c.civ.) adăugând că "obligația fără cauză sau fondată pe o cauză falsă sau nelicită nu poate avea nici un efect".

Orice obligație asumată de o persoană presupune un scop; nu se poate concepe ca o persoană să se oblighe fără a urmări realizarea unui scop.

Actul de voință prin care o persoană se obligă, include, așadar, nu numai consimțământul său de a-și asuma o obligație, ci în același timp și considerațiunea scopului pe care vrea să-l înfăptuiască prin obligația asumată, obligația fiind numai un mijloc pentru a ajunge la realizarea unui anumit scop (de pildă vânzătorul se obligă să transmită dreptul de proprietate asupra unui lucru al său, în scopul de a obține suma de bani pe care o reprezintă prețul).

În drept acest scop este desemnat prin termenul cauză.

Pentru a desprinde și mai bine noțiunea de cauză nu trebuie să ne întrebăm de ce debitorul se află obligat sau care este temeiul juridic al obligației lui, deoarece, la această întrebare răspunsul îl constituie însăși existența contractului pe care l-a încheiat, ci urmează să ne întrebăm numai pentru ce a consimțit debitorul să se oblighe.

De aici rezultă, pe de o parte, că problema cauzei se pune în privința obligațiilor ce se nasc prin voința celui ce se obligă, iar pe de altă parte, că noțiunea de cauză a obligației este luată în sensul de finalitate, adică de scop; numai în vederea realizării căruia a înțeles debitorul să-și asume obligația.

Cauza astfel determinată constituie o parte componentă a voinței juridice (adică a voinței de a se obliga a părții contractante), distinctă de consimțământ. Noțiunea de consimțământ răspunde deci la întrebarea dacă partea a voit să se oblighe, în timp ce cauza invederează pentru ce a vrut partea să se oblighe; fiecare dintre aceste două elemente ale voinței de a se obliga are, prin urmare, un domeniu diferit.

Cauza este de asemenea distinctă de obiectul obligației, acesta din urmă fiind prestația pe care debitorul se obligă să o furnizeze creditorului.

Obiectul unei obligații constituie răspunsul la întrebarea: ce se datorează? (quid debetur?) în timp ce cauza unei obligații este răspunsul la întrebarea: pentru ce a vrut partea să se oblighe? De aceea o obligație poate avea drept obiect o prestație licită prin ea însăși și cu toate acestea cauza obligației să fie ilicită.

Conținutul noțiunii de cauză se precizează mai ales prin referire la fiecare categorie de contracte.

1. În contractele sinalagmatice, cauza fiecăreia dintre obligațiile părților o constituie perspectiva executării prestației promise de cealaltă parte (ex.: vânzarea-cumpărarea).
2. În contractele cu titlu gratuit, cauza obligației celui care dispune constă în intenția acestuia de a mări patrimoniul celui gratificat cu un element activ, fără a primi în schimb vreo contraprestație. Cauza este deci intenția liberală manifestată în privința persoanei gratificate.
3. În contractele aleatorii elementul risc constituie cauza obligațiilor.

Condițiile de validitate. În privința cauzei obligației, legea prevede că ea trebuie să fie reală și licită.

- Cauza nu este reală, ci falsă când debitorul s-a obligat numai în credința greșită a existenței sale.
- "Cauza este nelicită când este prohibită de legi, când este contrarie bunelor moravuri și ordinii publice" (art. 968 c.civ.).

Astfel, într-un contract de vânzare cu privire la un bun scos din circuitul civil, obligația cumpărătorului este nulă pentru că are o cauză ilicită.

Uneori noțiunea de cauză ilicită pare să facă dublă întrebuintare cu aceea de obiect ilicit. Dar pentru a evita o confuzie trebuie să se țină seama că, cel mai adesea cauza pare ilicită sub aspectul său subiectiv ce trebuie desprins din intenția comună a părților, ceea ce duce la concluzia că, pentru a vicia contractul, cauza ilicită trebuie să fi fost cunoscută de către cealaltă parte.

Proba cauzei.

În privința cauzei, legea dispune: "Convenția este valabilă, cu toate că cauza nu este expresă", iar mai departe adaugă: "Cauza este prezumată pînă la dovada contrarie" (art. 967 c.civ.).

Drept urmare, cel care invocă inexistența cauzei trebuie să dovedească acest fapt.

Încheierea contractului

Acordul de voință al părților se realizează prin ofertă și acceptare.

1. Oferta este propunerea de a contracta în anumite condiții adresată unei persoane determinate sau nedeterminate.

Se poate realiza:

- oral, prin viu grai (oferta expresă),
- în scris (ex. trimiterea unui proiect de contract - prin trimiterea unor cataloage cuprinzînd descrierea mărfii și prețul),
- prin expunerea unor mărfuri în vitrină și indicarea prețului (oferta tacită).

Condițiile pe care trebuie să le îndeplinească oferta:

- să fie directă și certă,
- să fie fermă,

- să fie neechivocă,
- să fie precisă și completă.

Atâta timp cât oferta nu a fost acceptată ea poate fi revocată.

Regula revocabilității ofertei suferă unele excepții:

- dacă ofertantul a fixat un anumit termen în care oferta poate fi acceptată, ea nu mai poate fi revocată pînă la împlinirea acelui termen; dacă pînă la expirarea termenului de acceptare oferta nu a fost acceptată ea devine caducă.

2. Acceptarea.

Forma acceptării nu este supusă unor condiții speciale, ci este suficient ca din felul manifestării să rezulte voința neîndoielnică de a accepta oferta respectivă.

Acceptarea poate fi:

- expresă, atunci cînd se face în scris sau verbal;
- tacită, cînd rezultă din acțiuni ori din atitudini ce pot fi interpretate în acest sens.

Există împrejurări expres prevăzute de lege în care simpla tăcere este interpretată ca o acceptare:

• reînnoirea contractului de închiriere, dedusă din faptul că la sfîrșitul termenului contractului, locatarul continuă să rămîină în posesia lucrului închiriat, fără nici o împiedicare a lui din partea locatorului (art. 1437, 1452 c.civ.).

Condițiile pe care trebuie să le îndeplinească acceptarea:

- a) să se refere la același obiect ca și oferta; neconcordanța dintre ofertă și acceptare împiedică formarea contractului;
- b) să fie neîndoielnică;
- c) dacă oferta a fost făcută unei persoane determinate, doar aceasta o poate accepta;
- d) acceptarea trebuie să intervină înainte ca oferta să fie retrasă sau să devină caducă.

Încheierea contractului prin reprezentant

Reprezentarea poate fi:

- a) legală (ex.: tutorele pentru minorul aflat sub tutela sa);
- b) convențională (în virtutea unui contract de mandat).

Contractul încheiat prin reprezentant în limitele puterii ce i-au fost conferite se consideră că a fost încheiat de către cel reprezentat și produce efecte între acesta și cealaltă parte contractantă.

Reprezentantul se află în raporturi juridice cu reprezentatul, față de care răspunde de executarea contractului de mandat (împuternicire).

Dacă reprezentantul acționează peste limitele mandatului său se consideră că acționează în nume propriu.

Momentul încheierii contractului

În virtutea conceptului consensualismului, contractul se formează din momentul în care s-a realizat acordul de voințe.

Încheierea contractului între absenți

În doctrină se găsesc mai multe soluții care pot fi grupate astfel:

- a) Sistemul emisiunii sau al declarațiunii: se consideră că un act se naște chiar din momentul acceptării. În acest sistem formarea contractului ar depinde numai de voința acceptantului.
- b) Sistemul expedierii acceptății: momentul formării contractului este considerat acela în care acceptantul a expediat acceptarea sa (trimiterea telegramei, a scrisorii). Împotriva acestei soluții s-a ridicat obiecția că acceptarea nu mai poate fi revocată, deși nu a ajuns la cunoștința ofertantului.

- c) Sistemul recepțiunii: acceptarea este considerată irevocabilă în momentul în care a ajuns la cunoștința ofertantului, chiar dacă nu a luat la cunoștință efectiv despre aceasta. Împotriva acestui sistem s-a ridicat obiecția că momentul în care ia cunoștință ofertantul este greu de dovedit, încheierea contractului fiind incertă.
- d) Sistemul informațiunii: contractul se încheie în momentul în care ajunge efectiv la cunoștința ofertantului. Acest sistem prezintă inconvenientul că încheierea contractului se află la discreția ofertantului.

Din această cauză sistemul a fost amendat, în sensul că un contract se consideră încheiat din momentul în care acceptarea a ajuns la ofertant. Din acest fapt se prezumă că, pînă la dovada contrarie, ofertantul a luat la cunoștință efectiv de acceptarea ofertei.

Interesul practic al momentului încheierii contractului:

1. Pînă la acesta se poate revoca acceptarea sau oferta.
2. Moartea sau incapacitatea ofertantului sau a acceptantului îndeplinite după încheierea contractului nu mai produc nici un efect.
3. Existența viciilor de consimțămînt se apreciază la momentul încheierii contractului.
4. Momentul încheierii contractului constituie punctul de plecare a diferitelor termene, precum acela privind prescripția extinctivă.
5. În cazul ofertei făcute mai multor persoane, care a fost acceptată succesiv de mai mulți destinatari, numai primul contract va fi considerat valabil încheiat.
6. Momentul încheierii contractului formează punctul de plecare al tuturor efectelor acestuia dacă legea sau părțile nu fixează alt termen.
7. Acțiunea pauliană nu poate fi intentată de creditorii creditorii chirografari anteriori contractului fraudulos.
8. Momentul încheierii contractului determină și locul formării acestuia (interes pentru instanța competentă).

Promisiunea de contract

Încheierea unui contract poate fi precedată de un acord prealabil între părți, prin care acestea se obligă să încheie în viitor contractul respectiv. Obiectul acordului prealabil îl constituie deci încheierea ulterioară a contractului.

Beneficiarul promisiunii are dreptul de a cere încheierea contractului, iar promitentul este ținut de o obligație, "de a face" (adică de a încheia contractul la cererea celeilalte părți).

Condițiile pentru validitatea promisiunii:

- a) Promitentul trebuie să aibă capacitatea necesară pentru a se obliga prin contract. Beneficiarul promisiunii trebuie să fie capabil în momentul realizării promisiunii, întrucît numai atunci el se obligă.
- b) Caracterul licit al cauzei și al obiectului trebuie apreciat în momentul realizării promisiunii.

Promisiunea de a contracta dă naștere unui drept de creanță.

Utilitatea practică a promisiunii de a contracta se invederează prin interesul pe care părțile îl au de a nu încheia de îndată contractul promis.

Comparație între oferta de a contracta și promisiunea de contract:

- a) Oferta este un act juridic unilateral, pe cînd promisiunea este un contract.
- b) Oferta poate fi revocată înainte de acceptare, pe cînd promisiunea de contract se stinge numai prin expirarea termenului stipulat sau pierderea lucrului, obiect al contractului promis.
- c) Numai beneficiarul unei promisiuni de contract are dreptul de a lua măsuri conservatorii cu privire la dreptul născut în favoarea sa.

Proba actelor juridice

Oricine pretinde un drept trebuie să dovedească existența acestuia. În practică, a nu dovedi un drept este ca și cum acesta nu ar exista.

Proba - este tot ce este de natura să determine stabilirea unui adevăr, adică orice mijloace de convingere îngăduite de lege, pentru a demonstra instanței, adevărul faptelor pretinse.

Obiectul probei:

- actele juridice,
- faptele materiale generatoare de drepturi.

Faptele materiale pot fi probate prin orice mijloc de probă, pe când actele juridice sînt supuse unui sistem de probe preconstituite, care iau de obicei forma unor înscrisuri.

În mod firesc proba se face cu privire la faptele pozitive. Existența faptelor negative se poate dovedi prin dovedirea unui fapt pozitiv. (ex. se dovedește că o persoană a fost în alt oraș la o anumită dată și în consecință nu a fost în oraș).

Cînd pentru validitatea unui act juridic legea cere ca el să îmbrace o anumită formă, proba existenței lui nu se poate face dcît prin dovada care rezultă din îndeplinirea formei respective. Dacă o atare formă lipsește, proba actului juridic nu se poate face în nici un alt mod (înscrișul autentic).

Forma actelor solemne are un caracter imperativ și nu poate fi modificat prin convenția părților.

Dreptul la probă și limitele lui

Oricare parte din proces are dreptul să facă dovada faptului ori a actului generator al dreptului pretins.

Condiții:

- administrarea probei să nu fie oprită de lege: astfel nu se poate face nici o probă împotriva unei prezumții legale absolute, cum ar fi împotriva prezumției de adevăr ce rezultă din puterea lucrului judecat.
- proba să fie pertinentă (să aibă o legătură cu dreptul pretins)
- proba să fie concludentă (să se refere la împrejurări care duc la soluționarea litigiului)
- să fie utilă (să nu tindă la dovedirea unor împrejurări incontestabile)

Reclamantul este ținut să dovedească susținerile sale. Pîrîtul, care poate să conteste afirmațiile reclamantului, întrucît formulează prin această negare el însuși o pretenție, va fi ținut să o dovedească, deoarece el devine reclamant.

În cursul desfășurării procesului proba se împarte între reclamant și pîrît, sub supravegherea instanței, căreia îi revine inițiativa și răspunderea în stabilirea adevărului.

Mijloace de probă

1. Înscrisurile:

Reprezintă orice scriptură provenind de la o parte sau de la un terț, ca instrument de probă.

După scopul lor sînt:

- originare sau primordiale - întocmite în scopul constatării raporturilor juridice dintre părți;
- recognitive - întocmite în scopul constatării raporturilor juridice preexistente între părți;
- confirmative - prin care se acoperă nulitatea relativă a unui act juridic.

După modul de întocmire:

- Înscrisuri autentice: cele făcute cu solemnitățile prevăzute de lege, de către un funcționar

de stat, chemat să instrumenteze, în limitele atribuțiilor sale, în locul unde actul s-a făcut.

Uneori forma autentică este cerută de lege (donație), alteori este convenită de părți.

Ele fac proba pînă la înscrierea în fals, privind constatările personale făcute de funcționarul respectiv, cum ar fi mențiunile despre prezența părților, despre semnarea înscrisului de către părți în fața sa...

Fac dovada numai pînă la proba contrară mențiunile privind adevărul celor declarate de către părți, deoarece funcționarul instrumentator nu a putut decît să ia act de aceste declarații.

Înscrisul autentic mai prezintă avantajul de a permite investirea lui directă cu formula executorie, fapt care îngăduie punerea lui în executare fără ca între părți să fi urmat o judecată.

• Înscrisuri sub semnătură privată: înscrisuri care constatînd un act juridic, sînt întocmite și semnate de către părți, fără intervenția unui organ de stat. Semnătura părților este de obicei singura condiție ce se cere în privința unui înscris sub semnătură privată.

Data înscrisului sub semnătură privată are între părți și succesorii lor în drepturi aceeași forță probantă ca însuși conținutul înscrisului, adică pînă la proba contrară.

Legea cere ca actele înscrisuri sub semnătură privată, care constată contractele sinalagmatice, să fie întocmite în atîtea exemplare originale cîte părți sînt cu interese contrare și ca pe fiecare exemplar să se facă mențiune despre numărul originalelor întocmite ("formalitatea dublului exemplar").

Înscrisul sub semnătură privată, nul pentru neîndeplinirea formalității dublului exemplar, are totuși valoarea probatorie a unui început de dovadă scrisă.

Legea mai cere ca înscrisul sub semnătură privată să fie ori scris în întregime de către cel care se obligă, ori în caz contrar, să se mai îndeplinească o formalitate: semnătura debitorului să fie precedată de cuvintele "bun și aprobat", precum și de indicarea în cifre și litere a sumei de bani sau a întinderii obligației, ambele mențiuni fiind scrise de mîna debitorului. În cazul în care nu se îndeplinește formalitatea "bun și aprobat", înscrisul este nul, lipsit de putere probatorie.

Scrisorile reprezentînd corespondența între două persoane pot constitui mijloace de probă, în măsura în care conținutul lor înfățișează mărturisiri scrise extrajudiciare.

Telegramele fac dovada întocmai ca un înscris sub semnătură privată, cînd originalul ei este semnat de însăși persoana care o trimite.

2. Proba cu martori

Martorii sînt persoanele chemate pentru a informa instanța cu privire la faptele concludente în soluționarea unui litigiu.

Declarația făcută de martori în fața instanței asupra unor fapte aflate în legătură cu pretenția părților se numește mărturie sau depoziție de martor.

Mărturia constituie deci un mijloc de probă: în mod obișnuit această probă este denumită probă cu martori sau proba testimonială.

Există mai multe reguli:

- un act juridic nu poate fi probat decît prin înscrisuri;
- nu se poate dovedi cu martori împotriva sau peste cuprinsul unui înscris;
- proba cu martori este admisă numai în ceea ce privește actele al căror obiect are o valoare mai mică de 250 lei, cu condiția ca dispoziții normative speciale să nu impună, cu privire la dovedirea actelor respective, proba scrisă;
- proba cu martori este admisă indiferent de valoarea obiectului actului juridic, ori de cîte ori există un început de dovadă scrisă, deoarece într-o asemenea situație proba

testimonială vine numai să completeze proba scrisă;

- proba cu martori mai este admisibilă, indiferent de valoarea obiectului actului juridic, ori de câte ori constituirea unei probe scrise nu a fost cu putință;

3. Prezumțiile

-sînt consecințe ce se trag dintr-un fapt cunoscut în privința unui fapt necunoscut.

Aceste consecințe pot fi deduse de către:

- oameni (judecător, arbitru) ⇒ prezumții de fapt,

- lege. ⇒ prezumții legale (ex.: dacă un minor locuiește cu părinții săi, legea prezumă că părinții sînt în culpă în cazul în care acel minor pricinuieste prejudicii unei persoane, în măsura în care ei ar fi putut împiedica faptul prejudiciabil).

Prezumția constituie deci mijlocul de probă prin care existența unui fapt este stabilită prin dovedirea altui fapt, cu care se află în strînsă legătură.

Este deci un mijloc de probă indirect, întrucît, în loc să se probeze faptul pretins, asupra căruia poartă litigiul și care este imposibil sau greu de dovedit, se probează un alt fapt, aflat cu primul într-o legătură așa de strînsă, încît existența lui poate duce la concluzii în privința celui alt.

Legea prevede o limitare cu privire la prezumțiile de fapt la cazurile în care este admisă proba cu martori.

Prezumțiile legale sînt cele prevăzute într-un text de lege: *nulla praesumptio sine lege*. Ele nu pot fi aplicate extensiv sau prin analogie, întrucît textele pe care le instituie sînt de strictă interpretare.

De asemenea unele prezumții legale pot fi combătute prin dovada contrară, deci au o forță probantă relativă, în timp ce altele, neadmițînd posibilitatea unei probe contrare, au o putere absolută.

Prezumția autorității lucrului judecat.

Dintre prezumțiile stabilite de lege, puterea lucrului judecat prezintă aspecte cu totul deosebite. Prin lucrul judecat se înțelege ceea ce s-a decis printr-o hotărîre judecătorească, iar puterea sau autoritatea lucrului judecat înseamnă forța cu care se impune lucrul judecat și care este aceea a unei prezumții absolute, în virtutea căreia se prezumă că tot ce a decis instanța corespunde adevărului, așa încît nici o probă contrarie nu poate fi admisă, nici chiar mărturisirea.